

Oponentský posudek na disertační práci

Richard Adamus

Výuka všeobecně vzdělávacích předmětů prostřednictvím cizího jazyka jako komunikačního prostředku

Výběr tématu a zvolený typ práce:

Richard Adamu si bezesporu pro svoji disertační práci vybral téma, které stojí za to zkoumat: v našich podmínkách jde o kurikulární problematiku, která je nová, přístup k výuce, který není prozatím nijak v centru speciálně didaktického bádání. Z tohoto důvodu je také vhodně zvolený typ práce jako teoreticko-empirický výzkumný. Potřebujeme v každém případě vědět více o realitě výuky, kde se propojuje učení jazyka s učením nejazykového předmětu i o profilu učitele, který v takto koncipovaných předmětech vyučuje. Potřebnost takto zaměřeného výzkumu pak můžeme spatřovat nejen v posunu speciálně didaktického a obecně didaktického poznání, ale i v možnosti založit na tomto poznání praktická doporučení pro realizaci kurikulárních změn.

Struktura disertační práce:

Jak píšou výše, jde o teoreticko-empirický výzkumný projekt. Text tedy obsahuje teoretickou část a popis vlastního empirického zkoumání. Podle mého názoru - vzhledem k výše zmíněné skutečnosti, že je téma u nás jen okrajově zkoumáno, by větší prostor zasluhoval vzhled daný empirickým zkoumáním.

Komentáře k úvodní a teoretické části:

Teoretická část je zpracována důkladně, s oporou v mnoha zdrojích. Moje komentáře se týkají koncepce této části, vyjasňování některých výroků, dále pak užití terminologie.

- Pokládám za důležité, aby cíl celé disertační práce byl zformulován pregnantně a také jednotně jak v abstraktu, tak v úvodu a v kapitole na tuto kategorii zaměřené (tj. Jde o hlavně o dovednosti učitele nebo je cíl obecnější?). K přesnosti formulace cíle: Pokud si autor klade za cíl prozkoumat, do jaké míry

vstupuje CLIL do gymnaziálního vzdělávání (s. 17), očekáváme poté metodologický přístup, který na tuto míru odpovídá (toho se však v textu disertační práce nedočkáme).

- Kratičkový historický exkurs do výuky cizích jazyků (s.17) je v této stručnosti spíše zkreslující než dokreslující.

- Ne zcela srozumitelné je to, proč autor nazval kapitolu 1.1.

Filosofické paradigma: informacím, týkajícím se holistické filozofie jsou tu věnovány dva odstavce (s.18).

- Za pozitivní lze považovat to, že se autor snaží obecnější pedagogické východisko propojit s vlastní problematikou CLIL.

Důležité však je srovnat si **linku výkladu**: text v této kapitole (Pedagogické paradigma) působí roztržtěně. Za propojující kategorii, která by napomohla větší konzistenci textu bych považovala tzv. holistické kurikulum, příp. pojetí výuky (vedení linky od cílů přes obsahy k metodám atp. , u požadavků na profil učitele pak od kompetencí k dovednostem.

- **Kapitola o komunikaci v cizím jazyce (s. 36) není podle mého názoru důkladněji promyšlená jako teoretické východisko** pro empirické zkoumání (např. nadbytečné části textu - s. 41 aj.). V této kapitole jsou také ne zcela ústrojně uvedena obecnější pedagogicko-psychologická východiska pro výuku (situované učení, didaktický konstruktivismus). Obdobně se moje poznámka o promyšlenější koncepci týká i podkapitoly o učitelích (2.2.2.), zde např. nadbytečné partie o tréninku komunikace, s. 56) a sociálních aspektech komunikace (2.3) – viz např. části o sociálním znevýhodnění, šikaně atp.

- Zřetelnější zaměření textu na problematiku disertační práce bych očekávala i v kapitole 3.3, tj. zaměření na osvojování **cizího** jazyka.

- Vyjasnění by zasluhoval název kapitoly CLIL jako eklektický přístup (přístup k čemu?)

- Výčet požadavků na učitele CLIL (s. 101) se do značné míry kryje s požadavky na jakéhokoliv učitele, totéž lze tvrdit i o schématu vyučovací hodiny s CLIL a hodiny běžné (s. 104).

- Ke kapitole 4, týkající se učitele: Pedagogické literatury je velké množství, stoupá tak nárok na autora utřídit poznatky vzhledem k zaměření disertační práce. V této kapitole se to nepříliš daří:

V zájmu linky výkladu v kapitole 4 by bylo dobré utřídit prezentované

zkušenosti s CLIL a výsledky výzkumů, promyslet text, aby se informace nedublovaly aj.

- **Velmi matoucí je označování předmětu, v kterém probíhá i jazykové učení:** zcela nesprávné je např. odborný předmět (odkazují autora na terminologii všeobecné – odborné vzdělání)

Komentáře k empirickému zkoumání, části diskusní a závěrům.

Výzkum je cenným vhledem do reality výuky CLIL na gymnáziu.

Následující komentáře se vztahují k metodologii zkoumání:

- Ocenila bych pregnantnější formulaci cíle celého zkoumání.
- Výzkumná otázka 1 se spojením „má být“ odkazuje spíše na normativní předpoklad než na zkoumání v realitě.
- Oceňuji volbu několika výzkumných metod, zároveň by však bylo dobré, kdyby autor jasněji propojil cíle výzkumu s metodami (zde propojen jen cíl zaměřený na dovednosti a cíl zaměřený na interakce učitel – žák (s. 124)
- Oceňuji zaměření na dva učitele (případová studie) s rozdílným typem vyučovaného předmětu: zároveň však postup autora při prezentaci dat podle mého názoru ubral na potenciálu, který případová studie především sleduje – porozumění sledovanému v jeho komplexnosti a jedinečnosti. (Soudím, že slovo „katalog“ jako sledovaný výsledek je spíše zavádějící).
- Otazníky mám u formy prezentace výsledků: Jde především o to, že autor je sděluje velmi často v normativní podobě (učitel musí být flexibilní, reflexe musí být hluboká), aby pak přidal výroky učitelů, které k vyjádřené normě mají občas velmi volný vztah (např. s. 161). Obdobně u prezentace opor v učení, které byly podle autora sledovány výzkumem, je nakonec přibližuje takto: *Vizualizace – učení je nutno podpořit vizuálně...* (s. 164).
- Velmi málo jsou v prezentovaných výsledcích rozpoznatelné výsledky pozorování, podle mého názoru velmi cenné metody, pokud jde autorovi o činnost učitele.
- **Shrnuji: v prezentaci výsledků výzkumu je nesnadné vystopovat, co si autor myslí, že by mělo být a co skutečně v realitě vysledoval.**
- Další poznámku mám k interpretacím dat. autor se někdy zbavuje možností interpretace výroků učitelů (např. s. 159),

někdy nevyužije výroků k podle mého názoru zajímavému vhledu do myšlení učitelů o výuce (např. s.185 o „neobchodování se vzděláním“).

- Ve struktuře textu empirické části by bylo vhodné zařadit její shrnutí, až poté diskusi.
- V diskusní části mi není příliš jasné bodování a „obsazování míst“.
- **Závěr disertační práce je spíše popisným shrnutím: očekávala bych – tak jak v závěrech má být – určitý „dialog“ mezi teoretickou částí a výsledky empirického zkoumání.**

Formální stránka textu

- Text je psán kultivovaným jazykem, jazykové chyby a překlepy jsou spíše výjimkou, stejně tak jako chyby v informacích u literatury (Kolář, Vališová, 2012?).
- Nejednotně pracuje autor se zkratkou CLIL (skloňuje i neskloňuje).
- V kapitole 3.3.1. není z číslování přístupů k teorii osvojování jazyka jasné, co byly předchozí přístupy (s. 83).

Otázky k obhajobě:

- Existují-li kritické pohledy (výzkumy) na zařazení CLIL do kurikula středních škol, co uvádějí? Prosím autora, aby uvedl faktory, které se podílejí na úspěchu tzv. inovativních přístupů.
- Čím si autor vysvětluje, že by právě CLIL měl vést k odklonu od tradičních přístupů ve výuce?
- Mohl by autor jasněji argumentovat tvrzení, že v CLIL je tvořivý přístup inherentně zakomponován? (s. 50)
- Protože postup zakotvené teorie má vést k návrhu teorie, jaký je autorův návrh?
- Jaký je vztah výchozího modelu a jeho modifikace (s. 136)?
- **Pokud autor konstatuje, že definování profesních dovedností na základě kvalitativního šetření je nesnadný úkol a odvážné**

je cokoliv doporučovat, jaké by byly metodologické postupy, které by vedly spolehlivěji k těmto cílům (takovéto cíle si autor na začátku výzkumu sám stanovil).

Závěrečné konstatování:

Richard Adamus se podle mého názoru poctivě a s nasazením věnoval svému tématu, shromáždil mnoho poznatků o oblasti, která není u nás výzkumně „obsazena“. Své komentáře – byť kritické – jsem psala s přesvědčením, že mohou autorovi pomoci v jeho další badatelské práci.

Práce splňuje požadavky standardně kladené na disertační práce.

Práci doporučuji k obhajobě.

Navrhuji klasifikaci p r o s p ě l .

Praha 7.7.2016

Doc.PhDr.Hana Kasíková, CSc.

-